

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ЕЛЕКТРОНИКА

IV ГОДИНА

МАШИНСКА СТРУКА

Автомеханичар-мехатроничар

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ЕЛЕКТРОНИКА

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: автотехничар- мехатроничар

1.2.2. Струка: машинска

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 66 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по *електроника* ученикот стекнува знаења и се оспособува:

- да ги познава основните карактеристики на сензорите;
- да го разбере начинот на создавање на електричен сигнал од разни сензори;
- да ги мери компонентите во сензорските струјни кола;
- да ги разбира карактеристиките на разни видови на сензори;
- да ги разбира карактеристиките на системите базирани на CAN магистрала;
- да го толкува вградениот систем за откривање на неисправности (OBD);
- да го сфаќа принципот на работа на системите за позиционирање на возила (GPS);
- да го разбира значењето на електромагнетната компатибилност и придушувањето на електромагнетни интерференции;
- да се вклучува во тимска работа.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставата по наставниот предмет *електроника*, односно за постигнување на поставените цели потребни се предзнаења од наставниот предмет електроника од III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. СЕНЗОРИ И АКТУАТОРИ	16	Ученикот: <ul style="list-style-type: none"> - да ги одредува и класифицира сензорите според примената кај автомобилите; - да ја објаснува конструкцијата и принципот на работа на сензорите (позициони сензори, сензори за вртежи, сензори за забрзување и вибрации, мерачи на проток, сензори за температура и сл.); - да го објаснува начинот на создавање на електричен сигнал од разни типови на сензори кои се користат во автомобилите; - да ја објаснува конструкцијата и принципот на работа на актуаторите.	<ul style="list-style-type: none"> -Објаснување на конструкцијата и принципот на работа на сензорите; -објаснување на начинот на создавање на електричен сигнал од сензор; -објаснување на конструкцијата и принципот на работа на актуаторите.	Електротехника
2. МЕРЕЊА НА КОМПОНЕНТИТЕ ВО СЕНЗОРСКИТЕ И АКТУАТОРСКИТЕ СТРУЈНИ КОЛА	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги мери компонентите во сензорските и актуаторските струјни кола; - да ги опишува карактеристиките на разни видови на сензори и актуатори; - да ги анализира струјните кола со операциски засилувачи кај сензорите (мерач на маса на воздух).	<ul style="list-style-type: none"> -Објаснување на начинот на мерење на компонентите во сензорските и актуаторските струјни кола.	Електротехника
3. CAN-BUS СИСТЕМИ	18	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја опишува конструкцијата на CAN системите (системи со мрежа од контролери);	<ul style="list-style-type: none"> -Објаснување на конструкцијата на CAN системите;	Електротехника

		<ul style="list-style-type: none"> - да ја објаснува примената, конфигурацијата на магистралата, адресирањето базирано на содржина, логичка состојба на магистралата, доделување на приоритети, компонентите на CAN магистралата, преносот на податоците, форматирањето на пораките; - да врши тестирање на CAN системот; - да го разбира функционирањето на тест-опремата; - да избира опрема за тестирање; - да ја познава дијагностичката процедура; - да го применува системот за самодијагноза преку исчитување на меморијата за дефекти/неисправности со користење на тест-опрема за дијагноза; - да ги локализира дефектите; - да решава проблеми при појава на откази и неправилности; - да анализира откази и неправилности.	<p>-демонстрирање тестирање на CAN системот;</p> <p>-укажување на некои дефекти и неисправности и вршење нивна анализа.</p>	
--	--	--	--	--

<p>4. СИСТЕМ ЗА (САМО)ДИЈАГНОЗА НА ВОЗИЛОТО OBD (ON-BOARD DIAGNOSIS SYSTEM)</p>	<p>18</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја опишува функцијата на вградените дијагностички системи OBD (ON-BOARD DIAGNOSIS SYSTEM); - да ги класифицира варијантите на OBD на бензински и дизел мотори (дава преглед на OBD, и да има преглед на системот, да ги идентификува компонентите на системот); - да ги дефинира функциите на следење; - да ја познава опремата за дијагноза; - да го разбира значењето на индикаторот за неправилност кај системот за самодијагноза; - да ги познава постапките за самодијагноза кај бензинските и дизел моторите; - да го разбира тестирањето на OBD системот. 	<p>-Опишување на конструкцијата и функцијата на вградените дијагностички системи OBD;</p> <p>-класифицирање на варијанти на OBD;</p> <p>-објаснување на постапките за самодијагноза кај бензинските и дизел моторите;</p> <p>-опишување на тестирање на OBD системот (функционирањето на тест-опремата, изборот на тест опрема, дијагностичката процедура, примена на системот за самодијагноза, користење тест-опрема, откривање на дефекти и неправилности, исчитување на протоколот за податоци, локализирање на дефекти, разрешување проблеми и анализирање откази и неправилности, актуатор-тестови).</p>	<p>Електротехника</p>
--	------------------	--	---	-----------------------

<p>5. СИСТЕМ ЗА ГЛОБАЛНО ПОЗИЦИОНИРАЊЕ (GPS)</p>	<p>4</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го опишува поставувањето и методот на работа на системот за навигација; - да го познава сателитскиот систем за позиционирање (GPS - Global Positioning System); - да ги познава основните принципи, методи на работа и компонентите на GPS системот. 	<p>-Објаснување на методот на работа на системот за навигација;</p> <p>-опишување на основните принципи, методи на работа и компоненти на GPS системот.</p>	<p>Електротехника</p>
<p>6. ЕЛЕКТРОМАГНЕТНА КОМПАТИБИЛНОСТ И ПОТИСНУВАЊЕ НА ИНТЕРФЕРЕНЦИЈАТА (ПРЕЧКИТЕ)</p>	<p>4</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објаснува принципите на електромагнетна компатибилност; - да ги идентификува изворите на интерференција (пречки); - да ги познава уредите осетливи на пречки (интерференција); - да ги познава законските прописи и стандарди; - да ги разбира методите за заштита од електромагнетни пречки. 	<p>-Објаснување на принципот на електромагнетна компатибилност;</p> <p>-посочување на уреди што се осетливи на пречки (интерференција);</p> <p>-објаснување на законски прописи, стандарди и методи за заштита од електромагнетни пречки.</p>	<p>Електротехника</p>

4.2. Наставни методи и активности на учење

Целите на наставниот предмет **електроника** се реализираат со примена на наставните форми: фронтална, групна и индивидуална. Како наставни методи може да се користат: демонстрација, дискусија, решавање на проблеми, активна демонстрација на учениците, учење преку сопствено откривање и др.

Активности на ученикот: црта, набљудува, споредува, прибележува, чита, открива, учи независно и работи домашни задачи.

Активностите на наставникот се: организира и раководи активна и индивидуална дејност кај учениците, објаснува, организира и води дискусија, дава инструкции, пишува на табла, демонстрира, ги оценува задачите, поставува прашања, регистрира, оценува и ги анализира резултатите.

4.3. Организација и реализација на наставата

Процесот на учење по **електроника** треба да се изведува преку стручно-теоретска настава во училница со поголеми димензии и во лабораторија за да се создадат оптимални услови за индивидуализираната настава и работата во тимови и/или индивидуално при реализирање на демонстрационите вежби, проектните задачи и индивидуалните домашни задачи. Образовните активности се организирани според неделен распоред на часовите во четири тримесечја и во две полугодија.

4.4. Наставни средства и помагала

Наставни средства за постигнување на наставните цели: табла, учебничарска литература, аудио-визуелни помагала (графоскоп со графофолии, видеопроектор, компјутерска опрема), комплет тест- опрема (мерни и други инструменти и уреди со придружна опрема) и на возило за демонстрирање.

Учебници и учебни помагала за ученикот: за секој ученик посебен учебник за стручно-теоретската настава и посебен прирачник за демонстрациони вежби. Заради индивидуализираната настава неопходно е обезбедување на дополнителни извори на литература и други извори за стекнување знаење (странска литература, Интернет).

Дополнителна литература за наставникот: неопходна е поширока домашна и особено странска литература, повеќе различни прирачници од структурата, а особено за лабораториските вежби.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши преку внимателно и континуирано следење во текот на целата учебна година, а врз основа на усвоените знаења кои се проверуваат преку: писмени тестови, индивидуалните домашни задачи коишто ќе се изведуваат во училиште или дома, извештаите за изведените проектни задачи, резултатите од дискусиите и расправите на тема, анализите од практичните демонстрациски вежби, активното учество на часовите.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет *електроника* треба да ги поседува следните педагошки, персонални и професионални карактеристики: да е психофизички здрав, да владее со литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка, да е соодветно професионално образован, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа и да напредува во неа, да е добар организатор, да е креативен и способен за примена на иновации во образовната технологија.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот *електроника* ја реализираат кадри со завршени студии по:
- **електротехника – насока електроника и / или телекомуникации;**
со здобиена педагошка, психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

Посебен кабинет со поголеми димензии од стандардните училници и посебна лабораторија за демонстрациските вежби, опремени со потребните наставни средства, помагала и опрема согласно Нормативот за опрема, нагледни средства и материјали.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2008 година

7.2. Состав на работната група:

1. Ридван Зекири,	советник за стручно образование ,	Центар за стручно образование и обука- Скопје
2. Петре Николовски,	дипл. електрон. инж.,	наставник, СУГС „Владо Тасевски”- Скопје
3. Кристијан Петрески,	дипл.електр. инж.,	наставник, АСУЦ „Боро Петрушевски”- Скопје
4. Марјан Шереметковски,	социјален партнер,	АутоПрестиж - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: септември 2008

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по предметот *електроника* ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 11- 4721 / 14 од 20. 06.2008 година.